

Київський національний університет імені Тараса Шевченка

Наукова бібліотека ім. М. Максимовича

Інформаційно-бібліографічний відділ

"ПУТІНІЗМ" ТА ЙОГО СКЛАДОВІ

науково-аналітичний огляд

2022

"Путінізм" та його складові : науково-аналітичний огляд / Київ. нац. ун-т імені Тараса Шевченка, Наук. б-ка ім. М. Максимовича, Інформ.-бібліогр. від. ; [упоряд. Н. В. Кошлякова ; за заг. ред. І. І. Тіщенко ; наук. ред. д-р наук з соціальних комунікацій О. О. Сербін]. – [Київ : б. в.], 2022. – 33 с.

В огляді підібрано та систематизовано за рубриками інформаційні матеріали про "путінізм" – різновид авторитарного політичного режиму Росії та панівної ідеології, сформованої за часів президентства В. Путіна. Автори наукових статей, нотаток, дисертацій та монографій розкривають сутнісні ознаки "путінізму" у політичній, ідеологічній, соціально-економічній і зовнішньополітичній сферах. Підготовлено на основі фонду НБ ім. М. Максимовича. Огляд містить посилання на текстові Інтернет-джерела.

ЗМІСТ

<i>Путінізм як діюча ідеологія сучасної Росії</i>	4
<i>Неоімперіалізм та неоєвразійство</i>	6
<i>Рашизм в контексті неофашизму</i>	11
<i>Диктатура та узурпація влади</i>	12
<i>Ревізія історії в контексті зовнішньої політики Росії</i>	15
<i>Російський світ, рускій мір</i>	19
<i>Гібридна війна</i>	22
<i>Зовнішня агресія Росії</i>	25

Путінізм як діюча ідеологія сучасної Росії

1. **Бородач В.** Путин – конец России / В. Бородач // ЄвроАтлантика. – Київ, **2014**. – № 03/04 (2013)/01 (2014). – С. 128–131.

2. **Гордієнко М. Г.** Неоімперський синдром путінізму як виклик суб'єктності української нації / М. Г. Гордієнко // Держава у теорії і практиці українського націоналізму : матеріали VI Всеукр. наук. конф. з міжнар. участю, м. Івано-Франківськ, 26–27 черв. 2015 р. / Ін-т політ. освіти ВО "Свобода" [та ін.]. – Івано-Франківськ, **2015**. – С. 80–91.

3. **Грабовська І.** Філософські витоки та сенс путінізму / І. Грабовська // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Українознавство. – Київ, **2016**. – Вип. 1 (18). – С. 14–18.

Аналізуються філософські витоки феномену путінізму. Розкривається сутність неоімперської політики сучасного Кремля як неоколоніальної, реваншистської та "рашистської". Доводиться неправомірність думки про путінізм як принципово нове явище в історії Росії. Вказується на загрози, які несе в собі політика путінізму сьогодні для України та світу в цілому.

4. **Грабовський С.** "Генеральний план OST"... / С. Грабовський // День (п'ятниця). – Київ, **2021**. – 10–11 верес. (№ 119/120). – С. 4–5.

Неототалітарна міфологія путінізму.

5. **Грабовський С.** Колективний Путін і безперспективні перспективи Росії / С. Грабовський // День. – Київ, **2019**. – 7 листоп. (№ 204). – С. 4.

6. **Житарюк М.** "Історична тяглість" щодо України (від Й. Сталіна до В. Путіна) у сценаріях реанімування Російської імперії / М. Житарюк // Вісник Львівського університету. Журналістика / Львів. нац. ун-т імені Івана Франка. – Львів, **2018**. – Вип. 44. – С. 101–111.

7. **Кляшторний М. Д.** Російський ідеократичний імперіалізм: від Грозного до Путіна / М. Д. Кляшторний // Дні науки філософського факультету – 2015 : міжнар. наук. конф. [21–22 квіт. 2015 р.] : матеріали доп. та виступів / Київ. нац. ун-т імені Тараса Шевченка [та ін.]. – Київ, **2015**. – Ч. 9. – С. 28–30.

8. **Коваль Р.** "Гітлер був такий же небезпечний, як Путін зараз. Але прогнозованіший" / Р. Коваль // Країна. – Київ, **2014**. – № 35 (238). – С. 38–41.
9. **Лара Ф.** Що таке путінізм? [Електронний ресурс] / Ф. Лара // Український тиждень. – Київ, **2015**. – № 11 (383). – С. 39. – Режим доступу: <https://tyzhden.ua/Columns/50/132296>.
10. **Лук'янчук Г.** Путін взявся за відродження СРСР, а Кремль задумав розділити світ / Г. Лук'янчук // Українське слово. – Київ, **2022**. – 26 січ. (№ 5/6). – С. 12.
11. **Максимець В.** Маніпулятивні технології формування політичних промов В. Путіна / В. Максимець, М. Орел // Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії. – Луцьк, **2018**. – № 1 (3). – С. 55–60.
12. **Мікадзе М.** Проігноровані загрози доктрини Путіна / М. Мікадзе // Зовнішні справи. – Київ, **2020**. – № 5/6. – С. 16–18.
13. **Ожеван М. А.** Неоімперська "доктрина Путіна" та "українська криза" в оцінках західних експертів / М. А. Ожеван // Регіональні стратегії США і Європи: зовнішньополітичний і безпековий вимір: монографія / [Белоусова Н. Б., Головченко В. І., Добржанська О. Л. та ін.; Київ. нац. ун-т імені Тараса Шевченка та ін.]. – Київ, **2016**. – С. 489–506. – (Трансатлантичні дослідження).
14. **Петров В. В.** Воєнно-політична доктрина Володимира Путіна як "прагматична" спроба відновлення великодержавної Росії: загрози й виклики для України та західного світу / В. В. Петров // Держава і право. Політичні науки. – Київ, **2016**. – Вип. 73. – С. 194–208.
15. **Приз В.** Концепція енергетичної наддержави Російської Федерації за президенства В. Путіна (2000–2008 рр.) / В. Приз // Дні науки історичного факультету – 2012: матеріали V Міжнар. наук. конф. молодих учених, 12–13 квіт. 2012 р. / Київ. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка; [редкол.: Б. М. Гончар та ін.]. – Київ, **2012**. – Вип. 5, ч. 5. – С. 29–30.

16. **Прохоренко О. М.** Політичний аналіз доповіді В. Путіна з проблеми тотальної безпеки в сучасному світі / О. М. Прохоренко // Актуальні проблеми міжнародних відносин. – Київ, **2008**. – Вип. 81, ч. 1. – С. 80–83.

17. **Райтшустер Б.** Путінократія. Людина влади та його система: [політ. бестселер.: пер. з нім.] / Б. Райтшустер. – Харків: Vivat, **2015**. – 350, [2] с.

18. **Шушарін Д.** Побудова нового тоталітаризму, або Чому велика помилка вважати путінізм застоєм / Д. Шушарін // День. – Київ, **2015**. – 26 трав. (№ 89). – С. 8.

19. **Яковенко І.** Про доповідь Путіна Давоському форуму / І. Яковенко // День (п'ятниця). – Київ, **2021**. – 29–30 січ. (№ 14/15). – С. 27.

Неоімперіалізм та неоєвразійство

20. **Бульвінський А. Г.** Вплив імперської державної традиції на модернізаційні процеси у сучасній Росії / А. Г. Бульвінський // Проблеми всесвітньої історії. – Київ, **2016**. – № 2. – С. 49–71.

21. **Бульвінський А. Г.** Вплив імперської державної традиції на перебіг політичного процесу в Росії / А. Г. Бульвінський // Країни пострадянського простору: виклики модернізації. – Київ, **2016**. – С. 6–18.

22. **Верховський В.** Федерація як декорація / В. Верховський // Кримська світлиця. – Київ, **2018**. – 24 серп. (№ 34). – С. 2.

Національна політика Російської Федерації.

23. **Грабовська І.** Неоімперськість сучасної Росії як історичний виклик для українських постколоніальних еліт / І. Грабовська // Українознавчий альманах. – Київ, **2017**. – Вип. 22. – С. 100–105.

"У статті проводиться аналіз політики та практики неоімперіалізму РФ, досліджується специфіка путунізму як історичного виклику, що постав перед постсоветськими постколоніальними елітами колишнього ССРСР, в даному випадку – перед українськими. Потреба у більш рішучому протистоянні політичним та ідеологічним впливам сучасного Кремля, його неоімперським

діям, надання ефективнішого та жорсткішого опору агресорові – путінській Росії, що вторглася на територію України та нав'язала гібридну війну її народові, є не лише вимогою, актуальною для самозбереження та утвердження української самостійної нації, але і наполегливою порадою, яка виходить із вуст прихильних до України політиків різних держав та просунутих аналітиків із самої теперішньої Росії".

24. **Грабовський С.** Алгоритми імперського зла / С. Грабовський // День. – Київ, **2019**. – 10 груд. (№ 227). – С. 4–5.

"Путіну було у кого вчитися своїх демагогічних вправ, що прикривають агресивні дії..."

25. **Грабовський С.** Ностальгія за імперією / С. Грабовський // День. – Київ, **2018**. – 21–22 груд. (№ 233/234). – С. 5.

Зворушлива єдність російського народу й Путіна.

26. **Грабовський С.** Сталінградські міфологеми Путіна / С. Грабовський // День. – Київ, **2013**. – 5 лют. (№ 20). – С. 5.

В Росії з широким розмахом відзначили 70-річчя перемоги Червоної армії під Сталінградом. Вперше так відверто було окреслено ідеологічні засади російського неототалітаризму.

27. **Грабовський С.** Фантомні болі імперської величі / С. Грабовський // День. – Київ, **2017**. – 29 листоп. (№ 215). – С. 5.

28. **Грабовський С.** Як "кремлівські чекісти" "зомбують" мільйони росіян / С. Грабовський // День. – Київ, **2015**. – 6–7 листоп. (№ 202/203). – С. 17, 20.

29. **Гринів О.** Монгольський цезаропапізм з ядерною бомбою, або Чому Московія не має майбутнього / О. Гринів // Літературна Україна. – Київ, **2017**. – 22 черв. (№ 25/26). – С. 4–5.

30. **Дем'янчук І.** Сутність Росії – імперіалізм / І. Дем'янчук // Українська літературна газета. – Вишгород, **2021**. – 7 трав. (№ 9). – С. 1.

31. **Джуда Б.** Крихка імперія = Fragile empire: How Russia fell in and out of love with Vladimir Putin : як Росія полубила і розлюбила Владіміра Путіна

/ Бен Джуда ; [пер. з англ.: П. Білак, С. Мензелевський]. – Київ : Медуза, **2015**. – 414, [1] с.

"Бен Джуда – британський журналіст, який провів дитинство у Східній Європі. Його книжка «Крихка імперія», вперше опублікована 2013 року (Yale University Press), є результатом подорожі сучасною Росією, під час якої автор спілкувався з високопосадовцями та представниками найзлиденніших прошарків суспільства, про існування яких у Кремлі воліють не згадувати. Журналіст показує реалії держави очима громадян, які перебувають, хоч і на різних осях, у єдиній системі координат. Аналіз архівних джерел, вивчення російської літератури та особисті розмови дали Джуді змогу доволі повно представити реалії сучасної Росії та вказати на логіку й закономірності суспільних, економічних і політичних процесів, які ми спостерігаємо сьогодні".

32. **Залізник Л.** Обережно: імперія! / Л. Залізник // Український тиждень. – Київ, **2014**. – № 12 (332). – С. 46–48.

Сучасна путінська Росія є реліктом і прямою спадкоємницею "імперії зла" з її людиноненависницькою філософією.

33. **Івахів О. С.** Євразійство та контрверсійність сучасної воєнної доктрини Російської Федерації / О. С. Івахів // Військово-науковий вісник / М-во оборони України, Акад. сухопутних військ ім. гетьмана Петра Сагайдачного. – Львів, **2015**. – Вип. 23. – С. 215–222.

34. **Каспрук В.** Російську Федерацію варто перейменувати на СРСР / В. Каспрук // Газета по-українськи. – Київ, **2020**. – 12 листоп. (№ 46). – С. 15.

Москва втягує колишні радянські республіки в новий союз.

35. **Кебуладзе В.** Удавана нація / В. Кебуладзе // Критика. – Київ, **2016**. – Трав-Черв. (число 5/6). – С. 16–17.

"Росія – це удаваність, що видає себе за націю. Це вигадка, яка породжує культурну порожнечу, чорна діра історії, що засмоктує народи. Вона навіть не бензоколонка, що маскується під країну, а історико-культурний вакуум, що жере себе зсередини та всмоктує світ довкола себе".

36. **Лащенко С.** Імперське асиміляторство: "відкушування" і тактика "коридорів" / С. Лащенко // *Культура і життя*. – Київ, **2019**. – 14 черв. (№ 23/24). – С. 5.

Що відбувається в суб'єктах Російської Федерації.

37. **Макаров Ю.** Куди несе тебе? / Ю. Макаров // *Український тиждень*. – Київ, **2014**. – № 6 (326). – С. 16–17.

Російський фактор: задовольнити імперські комплекси й захопити рештки власності.

38. **Огнев'юк В.** Мюнхенський урок / В. Огнев'юк // *День (п'ятниця)*. – Київ, **2022**. – 11–12 лют. (№ 9/10). – С. 25–26.

"Вінстон Черчілль писав про Мюнхенську змову, що в результаті вибору між ганьбою і війною Велика Британія отримала і війну, і ганьбу. Нині наші західні партнери залучили цілий арсенал дипломатичних засобів, щоб гамувати ошаленілу агресію Кремля проти України та її союзників, щоб переконати Путіна відмовитися від маячні одноосібно перекроювати кордони країн, які склалися і скріпилися Правом після Другої світової війни. Але... Знову клята історична паралель: Путіну, як і Гітлеру, не можна вірити. І це цивілізований світ, схоже, нарешті збагнув: США, Великобританія, Канада, Польща, країни Балтії, низка інших держав, не перестаючи вдаватися до суто дипломатичних кроків, взялися допомагати Україні, нашому війську сучасним озброєнням".

39. **Партико З.** "Обычный фашизм" / З. Партико // *День*. – Київ, **2014**. – 19 листоп. (№ 217). – С. 5.

П'ять ознак, притаманних російському режиму.

40. **Перепелиця Г.** Клептократія – "ахілесова п'ята" Путіна / Г. Перепелиця ; розмову вів М. Сірук // *День*. – Київ, **2015**. – 23–24 жовт. (№ 192/193). – С. 3.

Чотири елементи стратегії, як Заходу протидіяти неоімперській політиці Кремля.

41. **Перепелиця Г.** ● Кремль реставрує російську імперію / Г. Перепелиця // *Універсум*. – Львів, **2011**. – № 5/6 (211/212). – С. 15–29.

42. **Потапенко Я.** Сучасна Росія як "колективний Путін": характеристика "мафіозної держави", де фашизм переміг / Я. Потапенко // Наукові записки з української історії. – Переяслав-Хмельницький, **2016**. – Вип. 40. : Спецвипуск. – С. 109–119.

43. **Розумний М. М.** Імперський реванш: спроба Путіна / М. М. Розумний // Політологічний вісник. – Київ, **2018**. – Вип. 80. – С. 68–76.

"Спроба відновлення колишнього статусу наддержави впливає з імперської сутності російської державності, логіки її історичного розвитку, об'єктивних характеристик її соціально-економічного, політичного, культурного та ідеологічного життя. Новий російський лідер став лише інструментом самовідтворення імперського механізму, що лежить в основі традиційної ідентичності Росії, до якої політичний клас і населення країни повернулися в результаті невдалої модернізації".

44. **Роль США** у протидії відродженню російського імперіалізму // Україна і Росія: дев'ятий вал чи Китайська стіна / Горбулін В. П., Власюк О. С., Кононенко С. В. та ін.; Нац. ін-т стратегічних досліджень. – Київ, **2015**. – С. 19–22.

45. **Романюк Н.** Історичні паралелі російської геополітики / Н. Романюк // Наше слово. – Варшава, **2015**. – № 28. – С. 6–7.

46. **Сюндюков І.** Корінь зла. Неочевидний / І. Сюндюков // День. – Київ, **2015**. – 26–27 груд. (№ 237/238). – С. 21.

Чому тоталітаризм було подолано в післявоєнній Німеччині, але він виявився здатним до реставрації у післясталінській Росії.

47. **Шушарін Д.** Імперство як спосіб утримання влади, або Про особливості нинішньої російської експансії / Д. Шушарін // День. – Київ, **2014**. – 18 лют. (№ 29). – С. 8.

48. **Шушарін Д.** Кремлівський фашінтерн / Д. Шушарін // День. – Київ, **2014**. – 4–5 квіт. (№ 61/62). – С. 4.

Намічаються три напрями європейського настання нового російського тоталітаризму: військовий, корупційно-політичний та політико-ідеологічний.

49. **Шушарін Д.** Чим нео-тоталітаризм небезпечніший... / Д. Шушарін // День. – Київ, **2013**. – 19 листоп. (№ 211). – С. 4.

У Росії модернізації не буде, поки не зміниться не лише політична еліта, а й парадигма національного розвитку.

Рашизм в контексті неофашизму

50. **Гарін І.** Фашизація Росії / І. Гарін // Українське слово. – Київ, **2015**. – 26 серп.–1 верес. (№ 34). – С. 7.

51. **Гордієнко М.** Тоталітарний синдром Росії: від комунізму до екзальтованого рашизму / М. Гордієнко // Російська окупація і деокупація України: історія, сучасні загрози та виклики сьогодення : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. / [упоряд. П. П. Гай-Нижник]. – Київ, **2016**. – С. 89–98.

52. **Каплан Р.** Повернення згубного націоналізму / Р. Каплан // День. – Київ, **2012**. – 25 груд. (№ 236). – С. 8.

Поширення універсальних цінностей гальмується в багатьох місцях - від Росії до Близького Сходу.

53. **Майданюк В.** Рашизм як різновид неофашизму / В. Майданюк // Наше слово : український тижневик. – Варшава, **2014**. – Рік 59, N 43. – С. 5.

54. **Мотиль О.** На особливому шляху до фашизму / О. Мотиль // Критика. – Київ, **2007**. – Листоп. (число 11). – С. 6–8.

"Яку політичну систему створив Владімір Путін у Росії?"

55. **Мотиль О.** Постваймарська Росія та виклик для Європи / О. Мотиль // Критика. – Київ, **2007**. – Черв. (число 6). – С. 8–10.

56. **Переможець Г.** Рятуємо Європу від рашизму / Г. Переможець // Українське слово. – Київ, **2021**. – 31 серп.–13 верес. (№ 33/34). – С. 12–13.

57. **Торбаков І.** Розвилка. Російська імперська держава та руський націоналізм в історичній перспективі / І. Торбаков // Критика. – Київ, **2012**. – Лип.–Серп. (число 7/8). – С. 18–24.

58. **Тригуб О.** Це "рашизм" чи "православний фашизм"?.. / О. Тригуб // Народна армія. – Київ, **2016**. – 10 листоп. (№ 44). – С. 20.

Щороку в Росії вбивають і калічать за етнічними й національними ознаками сотні людей.

59. **Яковенко І.** Фантастичний російський фашизм / І. Яковенко // День. – Київ, **2014**. – 11–12 лип. (№ 125/126). – С. 23.

60. **Янов О.** Як вбивали Росію / О. Янов // Екстракт 150 : у 2 ч. : [зб. статей] / упоряд. Н. Тисячна та ін ; за заг. ред., [вступ, ідея] Л. Івшиної.]. – Київ, **2009**. – [Ч. 2]. – С. 228–239. – (Б-ка газети "День").

Навіть найпоміркованіший націоналізм обов'язково раніше чи пізніше перетворюється в Росії на "скажений".

Диктатура та узурпація влади

61. **Васильченко Б.** Іван Грозний, Петро І, Сталін та Путін – як продукти імперії зла / Б. Васильченко // Україна молода. – Київ, **2019**. – 1 жовт. (№ 109). – С. 8–9.

"Іван Грозний, Петро І, Сталін, Путін та й інші царі та диктатори Росії, що в них спільного? І чому ці, криваві пси московського імпер-фашизму, були породжені Росією? Чому їх подоба – Гітлер – був у певний період породжений Німеччиною, але ні до того, ніпісля ця цивілізована європейська країна нічого подібного, тобто повторення кривавого режиму, не могла допустити? І чому Росія - це постійний терор як проти сусідів, так і в себе вдома? І чому ці кровожери - явище неминуче? І ніде більше, а тільки в Московії-Росії?"

62. **Вітович І.** Путін готується стати "царем-батюшкою". З відставки російського уряду Кремль розпочав процес передачі влади в 2024 році / І. Вітович // Україна молода. – Київ, **2020**. – 17–18 січ. (№ 5). – С. 5.

"Президент Росії Володимир Путін підписав указ про призначення Михайла Мішустіна головою уряду. Відповідний документ, розміщений пресслужбою Кремля. «Відповідно до пункту "а" статті 83 Конституції Російської Федерації призначити Мішустіна Михайла Володимировича Головою Уряду

Російської Федерації», – йдеться в документі, опублікованому. Справжній указ набирає чинності з дня його підписання. Додамо, що Держдума на засіданні в четвер дала згоду президенту РФ на призначення нинішнього глави Федеральної податкової служби Михайла Мішустіна головою уряду Росії. За це рішення проголосували 383 депутати, проти голосів не було, утримався 41 депутат. Після доповіді Повноважного представника Президента перед депутатами виступив Михайло Мішустін, далі він відповів стосовно питань парламентарів. Потім на пленарному засіданні виступили керівники всіх фракцій Держдуми".

63. **Горбач Р.** "Путін – це суміш Гітлера, Муссоліні і Франко" / Р. Горбач // Країна. – Київ, **2014**. – № 22 (225). – С. 29–31.

64. **Грабовський С.** Путін мимохідь зрівнявся зі Сталіним і взявся за функції божества / С. Грабовський // День. – Київ, **2015**. – 29 січ. (№ 13). – С. 5.

65. **Кравець Н.** Куди летить двоголовий орел / Н. Кравець ; спілкувалася Г. Трегуб / Н. Кравець // Український тиждень. – Київ, **2014**. – № 7 (327). – С. 20–21.

Політолог Н. Кравець: "Путін початку 2000-х років не є Путіним нинішньої декади".

66. **Кривошея І. І.** Політика Володимира Путіна в оцінці Зб. Бжезинського / І. І. Кривошея, Л. М. Якименко // Гілея. – Київ, **2015**. – Вип. 101 (№ 10). – С. 193–197.

67. **Лаптічук В.** "Mein Kampf" Владіміра Путіна або До питання двосторонніх зоологічних відносин / В. Лаптічук // Універсум. – Львів, **2008**. – № 7/8. – С. 10–16.

68. **Лосєв І.** Куди привів Росію Путін : Сумні підсумки урядування "найкращого" президента великого сусіда / І. Лосєв // Сучасність : політика, історія, література, наука, мистецтво, суспільне життя / Український ін-т національної пам'яті. – Київ, **2008**. – № 3/4. – С. 16–25.

69. **Панасюк В. А.** Особливості відбудови авторитарного режиму в сучасній Російській Федерації / В. А. Панасюк // Актуальні проблеми політики. – Одеса, **2014**. – Вип. 53. – С. 225–233.

70. **Пасховер А.** Железний Вова / А. Пасховер // Корреспондент. – Київ, **2009**. – № 43 (382). – С. 78–80.

71. **Прилипко О.** Нецензурний титул Путіна / О. Прилипко // День. – Київ, **2014**. – 31 жовт.–1 листоп. (№ 204/205). – С. 5.

"Прізвиська правителів – титул від народу. У них довгі характеристики особистості й вчинків замінюються короткими та ємкими метафорами. Лише російський президент за багатовікову історію деспотизму виявився першим правителем великої держави з нецензурним визначенням після прізвиська. Причому це визначення не просто хтось написав на паркані й почав згадувати у вуличних суперечках. Воно з'явилося у вигляді логотипів на майках кінозірок, у Вікіпедії, його почали вимовляти політики, скандувати на стадіонах і співати на концертах рок-зірок. «Путін – Ху@ло!» Ніколи ще найкривавіші, найжахливіші, найпідступніші й найхитріші правителі не досягали такого рівня приниження".

72. **Сам-один** на вершині // Український тиждень – Київ, **2012**. – № 49 (266). – С. 26–27.

Володимир Путін розпочав резонансну боротьбу з корупцією.

73. **Смірнова В. О.** Еволюція путінського режиму: від політичної волі до політичного волюнтаризму / В. О. Смірнова // Держава і право. – Київ, **2014**. – Вип. 65. – С. 329–337.

Аналізуються закономірності еволюції політичного режиму В. Путіна, виявляються ключові принципи та загрози суб'єктивізації російського політичного простору.

74. **Соколов Б.** Помилка Єльцина / Б. Соколов // День. – Київ, **2018**. – 4 верес. (№ 157). – С. 11.

Американська бібліотека Білла Клінтона розсекретила низку документів, що належать до періоду з 21 квітня 1996-го по 31 грудня 1999 р.

75. **Усенко К.** Особливості використання маніпуляційних засобів під час передвиборної кампанії В. Путіна у 2012 році / К. Усенко // Шевченківська весна : матеріали Десятої міжнар. наук.-практ. конф. студ., аспірантів і молод. вчених, м. Київ, 22 берез. 2012 р., Київ / Київ. нац. ун-т імені Тараса Шевченка. – Київ, **2012**. – Ч. 2. – С. 117–118.

76. **Харитоновна Д.Д.** Опозиція "свій – чужий" у сучасному політичному дискурсі чинного президента Росії / Д. Д. Харитоновна // *Studia linguistica*. – Київ, **2016**. – Вип. 9. – С. 455–463.

Розглянуто опозиційне протиставлення категорій "свій" та "чужий" у сучасних політичних промовах Президента Російської Федерації Володимира Путіна. Визначено способи представлення на лексичному рівні категорій "свій" та "чужий". Проаналізовано особливості вербальної репрезентації опозиційного протиставлення "свій – чужий". Ключові слова: політичний дискурс, політична промова, категорія "свій", категорія "чужий", опозиційне протиставлення "свій – чужий".

77. **Яковенко І.** Подарунки людоджеру / І. Яковенко // День. – Київ, **2020**. – 9–10 жовт. (№ 191/192). – С. 27.

"Путін зустрів свій 68-й день народження в статусі старіючого лідера занепадаючої на очах імперії".

78. **Яковенко І.** Путін та ідея / І. Яковенко // День. – Київ, **2016**. – 5–6 лют. (№ 19/20). – С. 27.

79. **Яковина І.** Владимир Виссарионович / І. Яковина // Новое время страны. – Киев, **2018**. – № 17 (194). – С. 34–39.

"По окончании нового президентского срока Владимиру Путину, останется всего пять лет, чтобы догнать по продолжительности правления Иосифа Сталина".

Ревізія історії в контексті зовнішньої політики Росії

80. **Головченко В. І.** Історичні підстави агресивної зовнішньополітичної стратегії Росії / В. І. Головченко // Актуальні проблеми міжнародних відносин. – Київ, **2016**. – Вип. 127, (ч. 2). – С. 20–34.

Неспровокована збройна агресія Росії проти України після перемоги в ній Революції гідності й анексія Криму, розпалювання й фінансово-матеріальне забезпечення сепаратистських заколотів у східних регіонах нашої держави актуалізували аналіз міжнародно-історичних причин агресивної поведінки РФ, передусім щодо колишніх радянських республік.

81. **Грабовський С.** Новітній "корифей усіх наук" узявся за історію. І це дуже серйозно / С. Грабовський // День. – Київ, **2014**. – 14-15 листоп. (№ 214/215). – С. 11.

Виступ Путіна на зустрічі з молодими ученими та викладачами історії.

82. **Дем'янчук І.** "Російська цивілізація", міф про велич / І. Дем'янчук // Українська літературна газета. – Вишгород, **2019**. – 19 лип. (№ 14). – С. 3; 2 серп. (№ 15). – С. 6–7.

83. **Дробович А.** Про історичну єдність у тюрмі народів / А. Дробович // Слово Просвіти. – Київ, **2021**. – 5–11 серп. (№ 31). – С. 1–3.

84. **Корсунський С.** "Нова зовнішня політика Росії нарешті визначена" / С. Корсунський // Дзеркало тижня. – Київ, **2019**. – 26 жовт.–1 листоп. (№ 40). – С. 4.

Йдеться, про щорічну конференцію Валдайського клубу, яка відбулась у жовтні 2019 р. в Сочі. В ній уперше взяли участь кілька глав держав – Азербайджану, Казахстану, Йорданії та Філіппін. Президент РФ В. Путін виступив із промовою, яку програмний директор клубу "Валдай" Т. Бордачов назвав "однією з найважливіших зовнішньополітичних заяв Росії чи не з часів пам'ятної "мюнхенської" промови 2007 р. Путін впевнений, що Друга світова війна почалася, коли Гітлер напав на СРСР. Наче й не було ні Мюнхенської змови, ні 1 вересня 1939 року, ні поділу Польщі.

85. **Кравцов В.** Чи можна "анексувати" історію? – 2 / В. Кравцов ; розмову вів Р. Гривінський // День. – Київ, **2015**. – 6–7 листоп. (№ 202/203). – С. 11.

Володимир Кравцов: "Путін і його оточення – переконані сталіністи".

86. **Кралюк П.** Для чого Путіну історична міфологія? / П. Кралюк // День. – Київ, **2016**. – 10 листоп. (№ 204). – С. 4–5.

Російське керівництво, відкриваючи пам'ятник князю Володимиру в Москві, продемонструвало, що пропонує росіянам жити у світі кривих дзеркал.

87. **Лозовий В.** Основні тенденції історичної політики Російської Федерації: виклики та загрози для України / В. Лозовий // Російська окупація і деокупація України: історія, сучасні загрози та виклики сьогодення : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. / [упоряд. П. П. Гай-Нижник]. – Київ, **2016**. – С. 323–333.

88. **Лук'янчук Г.** Послання Путіна в минуле / Г. Лук'янчук // Українське слово. – Київ, **2021**. – 27 квіт.–11 трав. (№ 17/18). – С. 5.

89. **Малєєв А.** Матриця Путіна / А. Малєєв // День. – Київ, **2015**. – 6–7 берез. (№ 39/40). – С. 22.

Її основна мета – змінити усвідомлення реальності, в якій ми живемо.

90. **Національна історія як об'єкт гуманітарної експансії** // Політика історичної пам'яті в контексті національної безпеки України : аналіт. доповідь / [В. М. Яблонський, В. С. Лозовий, О. Л. Валєвський та ін. ; за заг. ред. В. М. Яблонського] ; Нац. ін-т стратег. дослідж. – Київ, **2019**. – С. 26–36.

91. **Нестайко О. В.** Великі міфи імперії: (Втеча від власної ідентичності) / О. Нестайко. – Львів : Афіша, **2003**. – 104 с.

Розглядається походження російського народу, його мову, етнічний "русский", про форми господарювання і співжиття, обряди, звичаї, ідеологію. Висвітлюється етнічні процеси на північно-східних землях.

92. **Нестайко О. В.** Великі міфи імперії: (втеча від власної ідентичності) / О. Нестайко. – Вид. 3-тє, доп. – Львів : Піраміда, **2008**. – 186 с.

93. **Півторак Г.** Історична правда проти імперської облуди / Г. Півторак // День. – Київ, **2015**. – 9–10 жовт. (№ 184/185). – С. 8.

Українци, білоруси, росіяни: три народи – три історії.

94. **Примост В.** Блеф імперії [Електронний ресурс] / В. Примост // Український тиждень. – Київ, **2015**. – № 19 (391). – С. 42–45. – Режим доступу: <https://tyzhden.ua/History/136332> (26.04.22).

Це неправда, що Росія радянська протистояла Росії імператорській. Насправді вона була її природним продовженням. Тільки в менш породистій обгортці. А тому міфологізувати свої воєнні звершення їй треба було з більшим шиком.

95. **Райхель Ю.** "Спотворення історії", або Як Путін у Пекіні погодився з применшенням ролі Червоної армії в поразці імперіалістичної Японії / Ю. Райхель // День. – Київ, **2015**. – 10 верес. (№ 163). – С. 3.

96. **Рафальський О.** Російський неоімперський дискурс – маніпуляція образами минулого й етнополітичною ситуацією в Україні / О. Рафальський // Консолідація українського суспільства: етнополітичний вимір / Рафальський О. О. ; Ін-т політ. і етнонац. дослідж. ім. І. Ф. Кураса. – Київ, **2018**. – С. 254–296.

97. **"Рейдерське захоплення"** історії. Та українська відповідь / підготував Р. Гривінський // День. – Київ, **2015**. – 30–31 січ. (№ 14/15). – С. 6.

Сучасна російська історична наука має багатолітні традиції фальсифікацій та маніпуляцій – процес розпочався не пізніше XV століття, а особливого розмаху набув у XVIII столітті.

98. **Семена М.** Задзеркалля історії / М. Семена // День (п'ятниця). – Київ, **2021**. – 25–26 черв. (№ 97/98). – С. 6–7.

Мета ремінісценцій глави Росії – зняти з себе відповідальність за розвал системи світової міжнародної безпеки.

99. **Солодкий С.** Так сказав Сталін. І Путін. Росія вчить історії всю Європу / С. Солодкий // Главред. – Київ, **2009**. – № 36 (137). – С. 16–18.

100. **Сюндюков І.** Путіну потрібен вчитель історії, або Про гостру кризу російської ідентичності в заявах президента Росії про "один народ" / І. Сюндюков // День. – Київ, **2020**. – 25 лют. (№ 34). – С. 10.

101. **Терлецький В.** Інтелектуальний підтекст геополітичної експансії Російської Федерації / В. Терлецький // Російська окупація і деокупація України: історія, сучасні загрози та виклики сьогодення : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. / [упоряд. П. П. Гай-Нижник]. – Київ, **2016**. – С. 334–343.

102. **Федик І.** Русини і московити. Лікбез для Путіна / І. Федик // Українське слово. – Київ, **2014**. – 7–13 трав. (№ 19). – С. 5.

103. **Шушарін Д.** Про історичні розходження / Д. Шушарін // День. – Київ, **2014**. – 21–22 листоп. (№ 219/220). – С. 4.

Формування громадянської нації в Україні природним чином орієнтувало її на європейську політичну культуру, від якої все більше віддалялася Росія.

104. **Щербак Ю.** Про претензії Путіна до розпаду СРСР / Ю. Щербак ; розмову вів М. Сірук // День. – Київ, **2014**. – 14–15 берез. (№ 46/47). – С. 5.

Юрій Щербак: "Він так ненавидить Україну, що вже не знає, що ще можна придумати... Вихід України з Радянського Союзу був легальним".

105. **Яковенко І.** Історія – жертва перемогобісся / І. Яковенко // День (п'ятниця). – Київ, **2021**. – 7–8 трав. (№ 81/82). – С. 27.

Друга світова війна закінчилася 76 років тому, але у головах російських політиків вона триває.

106. **Яновський С.** Де ж була путінська "Новоросія", коли Північне Причорномор'я розвивали німецькі колоністи? / С. Яновський // Голос України. – Київ, **2014**. – 19 листоп. (№ 223). – С. 14.

Російський світ, рускій мір

107. **Богдан В.** Пастка "Русского мира" / В. Богдан // День. – Київ, **2014**. – 17 лип. (№ 129). – С. 4.

Імперіалізм, націонал-шовінізм та ознаки фашизму і расизму дають підстави світовій спільноті кваліфікувати сучасну Росію як "неоімперію зла".

108. **Богдан В.** Як запобігти перетворенню світу на концтабір "Русского мира" / В. Богдан // День. – Київ, **2014**. – 25 листоп. (№ 221). – С. 9.

109. **Гончар В.** "Русский мир" не терпить інший світ / В. Гончар // День. – Київ, **2016**. – 27–28 трав. (№ 91/92). – С. 13.

Про долю Бібліотеки української літератури в Москві та імперську політику.

110. **Здіорук С.** Проект "Русского мира" як механізм імперської агресії Росії проти України / С. Здіорук, В. Яблонський // Наукові записки Інституту політичних і етнонаціональних досліджень ім. І. Ф. Кураса НАН України. – Київ, **2014**. – № 6 (74). – С. 258–268.

111. **Казанський Д.** Одкровення "русской весни" / Д. Казанський // Український тиждень. – Київ, **2016**. – № 35 (459). – С. 12–13.

Чому Росії у 2014-му не вдалося підняти повстання на Південному Сході України.

112. **Ковальчук А.** Що таке насправді "русский мір" і чому він нам непотрібний / А. Ковальчук // Українське слово. – Київ, **2015**. – 17–23 черв. (№ 24). – С. 5.

113. **Лизанчук В.** Скільки років антиукраїнській ідеології "русского міра"? / В. Лизанчук // Слово Просвіти. – Київ, **2021**. – 20–26 трав. (№ 20). – С. 6.

114. **Мотрич К.** Дизайнери "русского мира" / К. Мотрич // Слово Просвіти. – Київ, **2017**. – 12–18 січ. (№ 2). – С. 1, 10.

115. **Павленко П.** Ідеологія "русского мира" мусить бути офіційно засуджена і заборонена / П. Павленко // День. – Київ, **2015**. – 11 берез. (№ 41). – С. 5.

116. **Плахонін А.** "Русский мир" народився жахливою потворою, з переляку від Майдану / А. Плахонін // Країна. – Київ, **2014**. – № 35 (238). – С. 30–32.

Назву "Росія" для московського царства запровадили випускники Києво-Могилянської академії – нагадує історик і публіцист Андрій Плахонін.

117. **Смаглий К.** Центри "Русского мира" в Європі / К. Смаглий // День. – Київ, **2018**. – 23–24 листоп. (№ 213/214). – С. 11.

118. **Соколов Б.** Путін і "русский мир", що розпадається / Б. Соколов // День. – Київ, **2018**. – 6 листоп. (№ 200). – С. 4.

Саме в Росії сьогодні історія активно переписується з офіційних імперських позицій.

119. **Федосєєв І.** Ще раз про кремлівську ідеологію / І. Федосєєв // День. – Київ, **2018**. – 17 квіт. (№ 67). – С. 5.

Історик Яна Примаченко прочитала лекцію про "антологію" "русского мира" і якою має бути відповідь України.

120. **Фігурний Ю. С.** Концепт "Русского міра" – важливий чинник гібридної війни супроти України / Ю. С. Фігурний // Агресія Росії проти України: історичні передумови та сучасні виклики / [Гай-Нижник П. П., Залізняка Л. Л., Краснодемська І. Й. та ін]. – Київ, **2016**. – С. 423–440.

121. **Фігурний Ю. С.** "Русский мир" – неоімперська геополітична ідеологічна доктрина та важливий чинник агресії Російської Федерації супроти України й українців / Ю. С. Фігурний // Російська агресія проти України: правда і вигадки, причини і наслідки : [зб. наук.-аналіт. пр.] / [Гай-Нижник П., Краснодемська І. Й., Фігурний Ю. С. та ін.]. – Київ, **2018**. – С. 137–161.

122. **Фігурний Ю. С.** Українознавство – дієвий чинник у боротьбі з агресивно-неоімперіалістичним "руським миром" / Ю. С. Фігурний // І і II Бандерівські читання : матеріали перших та других Бандерівських читань, 1 лют. 2014 р., 2 лют. 2015 р. / НДІ ін-т українознавства ; [упоряд.: Т. Бойко, Ю. Сиротюк]. – Київ ; Івано-Франківськ, **2015**. – С. 184–192.

123. **Цвілюк С. А.** Фатум "братнього" союзу: Україна – "Русский мир" / С. А. Цвілюк // Україна і "Русский мир" : важкий досвід співіснування: від "братського союзу" до ненависті і масової українофобії : іст. нариси та наук. публіцистика / Цвілюк С. А. – Одеса, **2016**. – С. 81–94.

Гібридна війна

124. **Вайс М.** Повелителі брехні: інформація, культура та гроші на службі Кремля / М. Вайс, П. Померанцев // Критика. – Київ, 2014. – Верес.– Жовт. (число 9/10). – С. 9–12.

125. **Гарбуз Л.** "Гібридна війна" Путіна / Л. Гарбуз // День. – Київ, 2014. – 6 трав. (№ 80). – С. 8.

126. **Горбулін В. П.** "Гібридна війна" як ключовий інструмент російської геостратегії реваншу / В. П. Горбулін // Стратегічні пріоритети. – Київ, 2014. – № 4 (33). – С. 5–12.

Розглянуто проблеми концептуалізації поняття "гібридної війни" в контексті реалізації Російською Федерацією власної геостратегії реваншу. Визначено особливості реалізації "гібридної війни" в умовах агресії РФ проти України, передусім на прикладах її перебігу в АР Крим і в окремих східних областях.

127. **Гордієнко М.Г.** "Гібридна війна" як вияв неоімперської агресії / М. Г. Гордієнко // Дні науки філософського факультету – 2015 : міжнар. наук. конф., 21–22 квіт. 2015 р. : матеріали доп. та виступів / Київ. нац. ун-т імені Тараса Шевченка ; [редкол.: А. Є. Конверський (голова) та ін.]. – Київ, 2015. – Ч. 9. – С. 101–104.

128. **Грабовський С.** Європейські ліві: на службі у путінського неофашизму / С. Грабовський // День. – Київ, 2014. – 13 трав. (№ 84). – С. 8.

129. **Грабовський С.** Поплічники Геббельса: новітня реінкарнація, або Як чесні російські журналісти чинять опір тотальній російській пропаганді / С. Грабовський // День. – Київ, 2014. – 14–15 берез. (№ 46/47). – С. 19.

130. **Лукас Е.** Стара-нова холодна війна / Е. Лукас ; спілкувався Б. Цюпин // Український тиждень. – Київ, 2014. – № 13 (333). – С. 6–7.

"Нова холодна війна пов'язана з російськими грішми для перекупування слабших на Заході та використання енергії як зброї".

131. **Лук'янчук Г.** "Гібридна війна проти Європи" і "другий фронт" Кремля для України / Г. Лук'янчук // Українське слово. – Київ, 2021. – 10–23 листоп. (№ 43/44). – С. 4–5.

132. **Марцінко Н. М.** "Гібридна війна" Російської Федерації: вплив на економічний розвиток України : автореф. дис. ... канд. іст. наук : 20.02.22 / Марцінко Наталя Миколаївна ; М-во оборони України, Нац. акад. сухопут. військ ім. гетьмана Петра Сагайдачного, Львів. нац. ун-т ім. Івана Франка. – Львів : [б. в.], **2021**. – 20 с.

133. **Наступ на демократію // Український тиждень.** – Київ, **2017**. – № 1/2 (477/478). – С. 38–39.

Звіт розвідки про кампанію Путіна на допомогу Дональду Трампу.

134. **Ніколаєнко Н.** Інформаційні виклики для України в умовах російсько-української гібридної війни / Н. Ніколаєнко, Ю. Василевич, О. Комарчук // Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії. – Луцьк, **2019**. – № 2 (6). – С. 49–58.

135. **Перепелиця Г. М.** Російсько-український конфлікт: гібридний мир проти гібридної війни / Г. М. Перепелиця // Зовнішня політика України – 2015 : стратег. оцінки, прогнози та пріоритети : щорічник / [Андрущенко С. В., Белесков М. М., Головченко В. І. та ін.]; за ред. Г. М. Перепелиці ; Foreign Policy Research Inst. – Київ, **2016**. – С. 118–141.

136. **Пионтковский А.** Четвертая мировая "гибридная" война (2014–2016 гг.). Взлет и падение "русского мира" / А. Пионтковский // Національна безпека і оборона. – Київ, **2016**. – № 9/10 (167/168). – С. 64–67.

137. **Радковець Ю.** "Гібридна геостратегія" Кремля – загроза всій цивілізованій спільноті / Ю. Радковець // Голос України. – Київ, **2016**. – 20 січ. (№ 9). – С. 6.

138. **Самокиш І.** На темній стороні... / І. Самокиш, М. Сірук // День. – Київ, **2014**. – 7–8 листоп. (№ 209/210). – С. 3.

Експерти "Дня" – про визнання журналом Forbes Путіна найвпливовішою людиною світу.

139. **Сафін О.** Індоктринація як інструмент гібридної війни Росії / О. Сафін // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Військово-спеціальні науки. – Київ, **2017**. – Вип. 2 (37). – С. 23–26.

Розкриваються психологічні особливості дії механізму індоктринації як інструмента гібридної війни сучасної Росії проти України та власного народу. Наводяться основні соціально-психологічні індикатори деградації сучасної російської ідеології і форми її реалізації у деструктивних формах внутрішньо-та зовнішньополітичної взаємодії.

140. **Слабошпицький М.** Гібридна війна Володимира Путіна / М. Слабошпицький // Українське слово. – Київ, **2014**. – 10–16 верес. (№ 37). – С. 14.

141. **Смаглій К.** Про "військо" Кремля в гібридній війні проти Заходу / К. Смаглій // День. – Київ, **2018**. – 16–17 листоп. (№ 208/209). – С. 10.

Міжнародні PR-платформи та "агентства пропаганди" режиму Путіна активно працюють понад 10 років і отримують мільярдні бюджети від російських олігархів.

142. **Соколов Б.** Меган Келлі проти Володимира Путіна / Б. Соколов // День. – Київ, **2017**. – 7 черв. (№ 95). – С. 5.

Що саме і як говорив російський президент в інтерв'ю журналістці NBC – свідчить, що економічне становище Росії зовсім не блискуче.

143. **Тітаренко Т.В.** Імідж України в Російській Федерації на початку XXI століття: інформаційний контекст / Т. В. Тітаренко // Актуальні проблеми міжнародних відносин. – Київ, **2011**. – Вип. 102, (ч. 1). – С. 257–263.

У статті розглядаються сучасні інформаційно-комунікативні технології формування іміджу України в Росії в контексті трансформації відносин обох міжнародних акторів упродовж 2000–2008 років, тенденції інформаційної політики РФ, маніпулятивні впливи та інформаційні операції, аналізуються соціологічні дослідження громадської думки Росії щодо іміджу України в період президентства В. В. Путіна.

144. **Шушарін Д.** Расова теорія російського нацизму готова / Д. Шушарін // День. – Київ, **2014**. – 21–22 берез. (№ 51/52). – С. 3.

По всьому світу приведено в дію найпотужнішу пропагандистську систему Путіна, засновану на підкупі політиків, науковців, журналістів, бізнесменів і мобілізації російської діаспори. Вороги Росії – фашисти. А фашистською є

будь-яка нація, що дозволяє собі національну самосвідомість і її прояв. Будь-яка, а не лише ближня. Будь-яка національна інакшість по відношенню до росіян – фашизм.

Зовнішня агресія Росії

145. **Аккерман Г.** Чи можна "перевиховати" Росію? / Г. Аккерман ; розмову вів Р. Гривінський // День. – Київ, **2016**. – 22–23 квіт. (№ 72/73). – С. 25, 30–31.

Відома французька письменниця, радянська дисидентка, історик і журналіст Галя Аккерман: "Єдина політика, яку розуміє Москва, – політика сили".

146. **Безсмертний-Анізіміров А.** Феномен "кримнашизму", або Розумом Росію не збагнути / А. Безсмертний-Анізіміров // День. – Київ, **2016**. – 29–30 січ. (№ 14/15). – С. 5.

147. **Генеральний штаб ЗСУ** повідомляє [Електронний ресурс] // Голос України. – Київ, **2022**. – 24 лют. – Режим доступу: <http://www.golos.com.ua/article/356541>.

"Сьогодні, 24 лютого, о 5.00 збройні сили Російської Федерації розпочали інтенсивні обстріли наших підрозділів на сході, завдали ракетно-бомбові удари по аеродромах в Борисполі, Озерному, Кульбакіному, Чугуєві, Краматорську, Чорнобаївці, а також по військових об'єктах Збройних Сил України. Водночас агресор розпочав артилерійські обстріли території та населених пунктів України вздовж державного кордону та на межі з ТОТ АР Крим. Сили оборони держави, користуючись правом на самооборону відповідно до ст. 51 Статуту ООН, надають гідну відсіч спробам противника прорвати кордон. Ситуація контрольована. Російські війська зазнають втрат".

148. **Головаха Є.** "Імперська хвороба лікується" / Є. Головаха ; розмову вели І. Капсамун і В. Торба // День (п'ятниця). – Київ, **2022**. – 4–5 лют. (№ 7/8). – С. 4–5.

Соціолог Євген Головаха – про російську агресію, стан українського суспільства, політичні рейтинги і завдання перед Інститутом соціології НАНУ.

149. **Гордієвський О.** "Цілісність Росії – це міф" / О. Гордієвський // Український тиждень. – Київ, **2011**. – № 16 (181). – С. 10–14.

Колишній полковник КДБ Олег Гордієвський про події на Близькому Сході, тандем Путіна – Медведєва та втрачений шанс України.

150. **Граціозі А.** "Нині маємо справу з наслідками радянської спадщини в абсолютно нових умовах" / А. Граціозі ; розмову вела Г. Трегуб // Український тиждень. – Київ, **2015**. – № 23 (395). – С. 44–45.

Відомий італійський історик поділився думками про роль радянської неосвіченої, ізольованої еліти й трансформаційні процеси початку 1990-х років, їхню дотичність до нинішнього російсько-українського конфлікту.

151. **Гудзь В. В.** Донцовський вирок експансіонізму Росії і його сучасні виконавці / В. В. Гудзь // Держава у теорії і практиці українського націоналізму : матеріали VI Всеукр. наук. конф. з міжнар. участю, м. Івано-Франківськ, 26–27 черв. 2015 р. / Ін-т політ. освіти ВО "Свобода" [та ін.] ; наук. ред. О. М. Сич. – Івано-Франківськ, **2015**. – С. 106–111.

152. **Джеффри Д. С.** Небезпечний курс Путіна / Д. С. Джеффри // День. – Київ, **2014**. – 25–26 квіт. (№ 75/76). – С. 3.

153. **Джонсон П.** Поставити Путіна на місце / П. Джонсон // День. – Київ, **2014**. – 1 жовт. (№ 182). – С. 3.

154. Зеленський В. Стоїмо міцно: звернення Президента України [Електронний ресурс] / В. Зеленський // Голос України. – Київ, **2022**. – 28 лют. – Режим доступу: <http://www.golos.com.ua/article/356605>.

"Кожен злочин, кожен обстріл, які окупанти скоюють проти нас, згуртовують нас і наших партнерів ще більше. Росія не вірила в таку солідарну й потужну реакцію. Але українці змінили цю історію. Євросоюз вирішив постачати нам зброю. Ми вдячні. Європейці усвідомлюють, що наші солдати борються за нашу державу, а отже, і за всю Європу. За мир для всіх

європейських країн, за життя дітей, за рівноправність, за демократію. Коли я йшов у Президенти, я говорив, що кожен із нас – Президент. Бо ми всі відповідаємо за нашу державу. За нашу прекрасну Україну. А зараз так сталося, що кожен із нас – воїн. Воїн на своєму місці. І я впевнений, що кожен із нас переможе".

155. **Іщенко Н.** Липневі тези Путіна або Про що президент Росії насправді написав в своїй статті / Н. Іщенко // День (п'ятниця). – Київ, 2021. – 16–17 лип. (№ 103/104). – С. 25, 28.

Аналіз статті Путіна "Про історичну єдність росіян та українців". Наразі в Україні, як стверджує Путін, взято "курс на насильницьку асиміляцію, на формування етнічно чистої української держави», внаслідок чого "російський народ може зменшитися на сотні тисяч, а то й на мільйони". На думку президента РФ, "західні автори" реалізують в Україні, яка перебуває під «повним зовнішнім управлінням», проект "анти-Росії"», хоча "для багатьох в Україні" він є "неприйнятним". Проросійські налаштованих українців, як стверджує Путін, мільйони, але "їм не дають підняти голову". "Справжня суверенність України можлива лише в партнерстві з Росією". "Ми ніколи не допустимо, щоб наші історичні території і близьких для нас людей, які мешкають там, використовували проти Росії. А тим, хто вдасться до такої спроби, хочу сказати, що в такий спосіб вони зруйнують свою країну", – пише Путін. "Власну державу", на думку російського президента, українці мають будувати в кордонах 1922 року, "в яких вони вступили до складу Союзу".

156. **Капсамун І.** "Про ідентичність – як головну проблему Росії" / І. Капсамун // День. – Київ, 2020. – 18 лют. (№ 29). – С. 4.

"Що значить стратегія Москви? Згадаємо відому фразу президента РФ Володимира Путіна на початку 2000-х, яку він неодноразово повторював про те, що «розвал Радянського Союзу був найбільшою геополітичною катастрофою сторіччя». Далі 2007 року на Мюнхенській конференції (прикметно) він вже заявив, що «для сучасного світу однополярна модель не тільки неприйнятна, але і взагалі неможлива...». «Росія – країна з більш ніж тисячолітньою історією, і практично завжди вона користувалася привілеєм

проводити незалежну зовнішню політику. Ми не збираємося змінювати цієї традиції і сьогодні», – додав тоді Путін".

157. **Кікабідзе В.** "Доки існує Російська імперія – війна проти України не припиниться" / В. Кікабідзе ; текст підготував М. Маслій // День. – Київ, 2017. – 19 лип. (№ 123). – С. 7.

158. **Кравченко В.** Пояс нестабільності. Росія розгойдує ситуацію в Південно-Східній Європі / В. Кравченко // Дзеркало тижня. – Київ, 2018. – 23–30 черв. (№ 24/25). – С. 5.

"Росія ніколи не відмовлялася від своєї імперської спадщини і прагнення повернути становище «великої держави». Але щоб відновити статус «третього Риму» на міжнародній арені, Кремль створює навколо Російської Федерації «пояс нестабільності», щоб потім усе «стабілізувати» відповідно до своїх інтересів. Усілякими способами Москва розгойдує ситуацію в сусідніх країнах, щоб посилити в них свій вплив. Тому не тільки Україна, а й країни Балканського і Південно-Кавказького регіонів не можуть почуватися спокійно. Втім, як і старі й нові члени Євросоюзу. Експерти, які брали участь у конференції "Російський неоімперіалізм: джерела, генезис і наслідки для країн Південно-Східної Європи" (організованої Центром глобалістики "Стратегія XXI" за підтримки Фонду Конрада Аденауера), що проходила в Одесі, зазначають: буде помилкою вважати, що неоімперіалізм Росії став продуктом політики Владіміра Путіна. Він був завжди. Навіть у часи Бориса Єльцина Росія проводила імперську політику. Просто із вторгнення в Грузію 2008-го настанала її активна фаза, яка продовжилася 2014-го агресією проти України".

159. **Кульчицький С.** Трикольоровий виклик людству / С. Кульчицький // День. – Київ, 2014. – 10 верес(№ 167). – С. 4.

Уперше за 73 роки Путін перекреслив принципи Атлантичної хартії, що гарантувала створення повоєнного світопорядку на базі недоторканності території, відмови від використання сили в міжнародних відносинах і створення системи колективної безпеки. Так виник Трикольоровий виклик людству.

160. **Лоссовський І. Є.** Агресія Росії проти України як реалізація доктрини "обмеженого суверенітету" (доктрина Путіна) / І. Є. Лоссовський // Ялтинська конференція "Великої трійки" 1945 р. і еволюція міжнародних відносин у ХХ-ХХІ ст. : зб. наук. праць / Ін-т всевіт. історії НАН України ; за заг. ред. А. І. Кудряченка. – Київ, **2016**. – С. 114–124.

161. **Лоссовський І. Є.** Зовнішньополітична стратегія Росії щодо України як реалізація "Нової доктрини обмеженого суверенітету" ("Доктрини Путіна") / І. Є. Лоссовський // Зовнішні справи. Політичні науки. – Київ, **2015**. – № 5. – С. 12–15.

162. **Лоссовський І. Є.** Росія – "держава-ізгой" / І. Є. Лоссовський // День. – Київ, **2015**. – 7 квіт. (№ 60). – С. 9.

Як зовнішньополітична стратегія Путіна вписується в цю концепцію.

163. **Лукас Е.** Хибні думки про Росію, або Чому світ має рішуче відповісти на агресію Кремля? / Е. Лукас // День. – Київ, **2015**. – 3 лют. (№ 16). – С. 9.

164. **Магда Є.** Політика Росії на Близькому Сході за президентства В. Путіна / Є. Магда // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Історія. – Київ, **2010**. – Вип. 101. – С. 26–30.

У статті йдеться про близькосхідну політику Російської Федерації за президентства В. Путіна. Розглядаються основні елементи зазначеної політики, окрема увага приділяється розвитку відносин Росії з Ізраїлем та мусульманським світом в регіоні.

165. **Макаров Ю.** Жандарм і підпанки / Ю. Макаров // Український тиждень. – Київ, **2014**. – № 12 (332). – С. 16–17.

Громадська думка "братньої" країни не продемонструвала особливого збурення від розпочатої війни проти України.

166. **Малашенко О.** Ісламський фронт Путіна / О. Малашенко // День. – Київ, **2014**. – 5–6 груд. (№ 229/230). – С. 3.

На Кавказ повертатиметься частина людей, які воюють в Іраку та Сирії.

167. **Матвієнко В.** Наслідки "дикого капіталізму", або Маркс, грабіжники і фарс / В. Матвієнко // Літературна Україна. – Київ, 2017. – 15 черв. (№ 24). – С. 6.

Росія сто років тому вже втратила свою державність, а тепер, якщо народ РФ не зупинить В. Путіна, вона втратить свою територію.

168. **Машовець К.** Чому Кремль зупинився, або що приховує Путін... / К. Машовець // Народна армія. – Київ, 2018. – 22 берез. (№ 12). – С. 14.

Як свідчать російські документи, через загрозу різкого зростання втрат серед власних кадрових військовиків улітку – восени 2014 року путінський режим був вимушений обмежити свою агресію на Донбасі.

169. **Огрязко В.** Чому Росія така? / В. Огрязко // Україна дипломатична. – Київ, 2019. – Вип. 20. – С. 482–494. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ukrdip_2019_20_53.

Єдиною силою теперішньої Росії є її ядерна зброя, якою вона продовжує шантажувати світ. Але спровокувавши, зокрема, своїм порушенням Договору про ракети малої та середньої дальності нову гонку озброєнь, Росія підписала собі вирок: її немодернізована економіка нового витка цієї гонки просто не витримає. Росія свідомо чи несвідомо повторює шлях, яким останні роки свого існування йшов СРСР.

170. **Омельченко Г.** Путін – терорист № 1 / Г. Омельченко // Педагогіка толерантності. – Київ, 2016. – № 3/4 (76). – С. 163–183.

171. **Райхель Ю.** За заповітами Геббельса / Ю. Райхель // День. – Київ, 2014. – 15 лип. (№ 127). – С. 8.

Путін про боротьбу з неонацизмом і неофашизмом.

172. **Семікаракоров А.** Путінська епідемія військового психозу в Росії і в Україні загрожує охопити весь світ / А. Семікаракоров // Вільна думка. – [Лидкомб], 2014. – Ч. 18/19. – С. 24.

173. **Скрипник О.** Більшовицька Росія проти Української держави / О. Скрипник // День. – Київ, 2015. – 20–21 берез. (№ 48/49). – С. 9.

Ефект дежавю (1917–2014 рр.).

174. **Снайдер Т.** Не дозволяйте Путіну присвоїти Україну / Т. Снайдер // День. – Київ, **2014**. – 5 лют. (№ 20). – С. 3.

Стаття професора історії Єльського університету.

175. **Соколов Б.** Назад, у СРСР / Б. Соколов // День. – Київ, **2015**. – 29–30 квіт. (№ 75). – С. 5.

Путін, який повністю задавив федералізм у своїй країні, завзято нав'язує федералізацію Україні за допомогою танків і гармат.

176. **Соколов Б.** Стратегія Путіна й відповідь України / Б. Соколов // День. – Київ, **2014**. – 9 жовт. (№ 188). – С. 4.

Путіна зупинять лише опір українців і реальний тиск на Росію з боку Заходу.

177. **Сюндюков І.** Кремлівська "канцелярія Геббельса" за роботою / І. Сюндюков // День. – Київ, **2016**. – 4–5 листоп. (№ 200/201). – С. 4.

Хто, як і навіщо готує Росію до війни.

178. **Торба В.** Про "інструментарій" Путіна / В. Торба // День. – Київ, **2016**. – 24 берез. (№ 51). – С. 4.

Що спільного між війною на Донбасі й терактами в Бельгії?

179. **Туз А.** План Кремля / А. Туз // День. – Київ, **2017**. – 1 груд. (№ 217/218). – С. 6.

Росія маніпулює міжнародним правом і українськими законами, намагаючись послабити санкції проти анексованого Криму.

180. **Україна** в умовах зовнішньої агресії [Електронний ресурс] // Аналітична доповідь Національного інституту стратегічних досліджень до позачергового Послання Президента України до Верховної Ради України «Про внутрішнє та зовнішнє становище України у сфері національної безпеки». – Київ : НІСД, **2014**. – С. 17–54. – Режим доступу: https://niss.gov.ua/sites/default/files/2015-12/Dopovid_Prezudentps-0ab72.pdf.

"Російська Федерація демонструє повне ігнорування принципів і норм міжнародного права. Всупереч положенням Будапештського меморандуму 1994 р., Договору про дружбу, співробітництво і партнерство між Україною і Російською Федерацією та іншим угодам, які підтверджують непорушність

існуючих кордонів України, Росія окупувала територію АР Крим та м. Севастополь, здійснюється агресія на сході України. Непередбачувана поведінка Росії – однієї з найбільших ядерних держав, постійного члена Ради Безпеки ООН – викликала нові загрози, до яких виявилася не готовою не лише Україна, а й увесь світ. Ані провідні міжнародні безпекові організації, ані країни – гаранти безпеки України за Будапештським меморандумом не запропонували ефективних і надійних механізмів, здатних зупинити агресію Росії й відновити атмосферу безпеки і довіри в Європі та світі. Це засвідчує, що міжнародна система безпеки переживає нині найбільшу кризу з часів «холодної війни» і потребує суттєвого реформування". – С. 17.

181. **Умланд А.** Роль і цілі Кремля в "українській кризі" / А. Умланд // День. – Київ, **2015**. – 14 січ. (№ 2). – С. 5.

Чому і як зовнішня політика Росії підриває Східне партнерство ЄС.

182. **Херпен Марсель Х. Ван.** Війни Путіна : Чечня, Грузія, Україна: незасвоєні уроки минулого : [пер. з англ.] / Херпен Марсель Х. Ван. – Харків : Vivat, **2016**. – 302, [2] с. – Бібліогр. в підрядк. прим. – (Світовий бестселер). – Пер. за вид.: Putin's wars: the rise of Russia's new imperialism / Marcel H. Van Herpen.

Книжка "«Війни Путіна» – це глибокий аналіз воєнних подій у Чечні, Грузії та Україні, що забрали тисячі життів. Це погляд людини, яка, не беручи участі у війнах, педантично систематизує факти, що вразили світ, оцінює їх із позицій міжнародного права і шукає вихід з пануючого беззаконня. Які засоби, у тому числі заборонені міжнародними документами, використовує російський президент, щоб зберегти свою владу? Історія розвивається по спіралі, і сценарій, на жаль, повторюється вже не раз. Але хто заважає нам, озброївшись знаннями, дати відсіч і захистити себе? Адже на кону не просто цілісність країни, на кону – її існування!"

183. **Херпен Марсель Х. Ван.** Войны Путина : Чечня, Грузия, Украина: неусвоенные уроки прошлого : [пер. с англ.] / Херпен Марсель Х. Ван. – Харьков : Vivat, **2015**. – 319, [1] с.

184. **Шмулевич А.** Кремль давно розглядає весь світ як зони власного впливу / А. Шмулевич // Українська літературна газета. – Вишгород, **2017**. – 24 берез. (№ 6). – С. 3.

"І в Криму, і на Донбасі, і в Лівії Росія діє за схожим сценарієм: сепаратисти, зброя, біженці, російські «іхтамнети». Результат теж один і той же – хаос, злидні, смерть".

185. **Шушарін Д.** План Путіна виявився гітлеревським сценарієм / Д. Шушарін // День : щоденна українська газета. – Київ, **2014**. – 7–8 берез. (№ 42/43). – С. 4.

Нинішнє покоління західних політиків може опинитися в одному ряду з тими, хто не хотів помічати Голодомор, Голокост, концтабори та ГУЛАГ.

186. **Шушарін Д.** Шантаж тероризмом / Д. Шушарін // День. – Київ, **2015**. – 27–28 листоп. (№ 217/218). – С. 7.

Кремль здійснює шантаж тероризмом. як нещодавно - застосуванням ядерної зброї. Завдання кремля – обнулити НАТО. Загострення відносин Російської Федерації і Туреччини після збитого російського бомбардувальника.

187. **Шушарін Д.** Що несе світу Росія? / Д. Шушарін // День. – Київ, **2015**. – 20–21 листоп. (№ 212/213). – С. 6.

Про заяву Путіна про боротьбу з тероризмом.

188. **Шушарін Д.** Як жити у світі, де є Росія / Д. Шушарін // День. – Київ, **2014**. – 3 груд. (№ 227). – С. 5.

"Треба думати, як захищатися й відгороджуватися, а не гаяти час і сили, міркуючи в логіці здорового світу".

189. **Яковенко І.** Путін і терористи / І. Яковенко // День (п'ятниця). – Київ, **2021**. – 14–15 трав. (№ 85/86). – С. 27.

Як путінізм використовує казанського стрільця, ХАМАС і терористів ЛДНР.